

Zámená

Opakovanie pre 9. ročník

Mgr. Simona Gondeková

Zámená

- **Zámená** sú plnovýznamové ohybné slová, ktoré samy nepomenúvajú osoby, veci a vlastnosti, ale ich **zastupujú alebo na ne odkazujú**.
- **Vo vete** môžu byť vetnými členmi ako slová, ktoré zastupujú, teda **podmetom, mennou časťou prísudku, predmetom, zhodným prívlastkom**.
- Zámená sa vyskytujú najčastejšie v živej reči a dialógu.

Rozdelenie zámen

1. **osobné**   **základné** (ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni/ony)
                 privlastňovacie (môj, tvoj, jej, jeho, náš, váš, ich)
2. **zvratné**   **základné** (seba / sa)
                 privlastňovacie (svoj)
3. **ukazovacie** (ten, tá, to, onen, taký, sem, tam, toľký)
4. **opytovacie** (kto, čo, ktorý, aký, či, kde, prečo)
5. **vymedzovacie** (ten istý, sám, samý, každý, taký istý, nik, všetci, inde)
6. **neurčité** (niekto, voľajaký, ktosi, daktorý, niečí)

Osobné základné zámená

N ja ty on

G mňa, ma teba, ťa jeho, neho, ho, -ňho, -ň

D mne, mi tebe, ti jemu, nemu, mu

A mňa, ma teba, ťa jeho, neho, ho, -ňho, -ň

L (o) mne (o) tebe (o) ňom

I (so) mnou(s) tebou (s) ním

Osobné základné zámená

N	ona	ono
G	nej, jej	jeho, neho, ho, -ňho, -ň
D	jej, nej	jemu, nemu, mu
A	ju, ňu	ho, -ň
L	(o) nej	(o) ňom
I	(s) ňou	(s) ním

Osobné základné zámená

- Zámená **ja, ty, on, ono** majú v **G, D a A sg. dlhší a kratší tvar.**

Dlhší tvar sa používa:

1. **po predložkách** – *pri mne, na mňa, ku tebe / ku mne, do neho, ...*
2. **na začiatku vety** – *Mňa videli. Jemu písali.*
3. **pri dôraze** – *Pozvali mňa (nie teba). Dal to mne (nie tebe).*

Všade **inde** sa používajú **kratšie tvary** týchto zámen.

Osobné základné zámená

- Tvary zámen **-ňho / -ň** sa píšu v mužskom rode **spolu s predložkou**: *doňho / doň, zaňho / zaň, preňho / preň*.
- **Použitie** tvarov **-ňho / -ň** zámena on **závisí od životnosti**:

	životné	neživotné
G sg.	do neho	doň <i>Nedávaj <u>doň</u> vodu! (do hrnca)</i>
	doňho	
	<i>Kto <u>doňho</u> vidí? (do chlapca)</i>	
A sg.	na neho	zaň
	naňho	naň
	<i>Nedívaj sa <u>naňho</u>! (na muža)</i>	<i>Nedívaj sa <u>naň</u>! (na obraz)</i>

Osobné základné zámená

- Pri spojení predložky **s, so, k, ku** s osobným zámenom **neplatí pravidlo o spodobovaní**: *so mnou, s ním, s nimi, k nej, k vám* – vyslovujeme ako *píšeme*.

PRAVOPIS

My prichádzame. (N pl.) Napíš mi. (D sg.)

Ty si ale hrdina! (N sg.) Poviem ti to zajtra. (D sg.)

Osobné privlastňovacie zámená

- Podľa vzoru **môj/moja/moje** sa skloňujú aj zámená sa skloňujú zámená **tvoj/tvoja/tvoje**, **náš/naša/naše**, **váš/vaša/vaše** a zvrátne privlastňovacie zámeno **svoj**.
- Zámená **jeho/jej/ich** sú **NESKLONNÉ!!!** (*s jeho psom, od jej brata*)

PÍSANIE I/Í

I sg. prípona: -ím	D pl. prípona: -im
s mojím bratom	k mojim dvom bratom
s tvojím kamarátom	k tvojim kamarátom
s vaším psom	k vašim spolužiakom

POZOR!!!

Všetky pády okrem
I sg. majú krátku
príponu!

Zvratné zámená

- Zvratné základné zámeno **seba/sa** nemá tvary plurálu a v sg. nemá tvar nominatívu.

N Ø

G seba

D sebe, si

A seba, sa

L (o) sebe

I (so) sebou

Zámeno **sa / si** je súčasťou **zvratných slovík**, napr. učila sa, prezerala si.

Zvratné zámená

- **Zvratné privlastňovacie** zámeno **svoj** skloňujeme podľa vzoru **môj**. Používame ho vtedy, keď sa privlastňuje **podmetu**. Napr. *Mama využíva svoje kuchárske skúsenosti. (svoje, mamine) / Katka má svoj vlastný názor. (Katkin)*
- Keď sa niečo privlastňuje **predmetu**, používame **osobné privlastňovacie zámená**. Napr. *Mama využíva jej (priateľkine) kuchárske skúsenosti. / O jeho (bratove) veci sa nestaraj.*

Ukazovacie zámená

- Ukazovacie zámená označujú osobu, vec alebo vlastnosť tak, **že na ňu ukazujú**, aby ju priblížili adresátovi, *napr. ten, tá, to, taký, tento, táto, toto, tenže, takýto, onen, oná, tam, sem, tu, tade, tak.*

POZOR! Ukazovacie zámená **ten, tí, tie, títo, tieto** sa vyslovujú s „t“, a nie „ť“. V ukazovacích zámenách sa píše **mäkké i len v N pl. pri životných podstatných menách** mužského rodu (*napr. **títo** usilovní chlapci, **ALE!!!** takýchto košatých stromov*).

N	tí (chlapi)	A	tých (chlapov)
G	tých (chlapov)	L	(o) tých (chlapoch)
D	tým (chlapom)	I	(s) tými (chlapmi)

Opytovacie zámená

- Opytovacími zámenami sa spytujeme na osobu, zviera, vec, vlastnosť, činnosť, ..., *napr. kto? čo? čím? čia? ktorý? aký? ako?*
- Zámená **kto?, čo?** sa používajú ako opytovacie zámená **pádových otázok**.
- Zámená **aký?, ktorý?, čím?** a od nich odvodené zámená sa skloňujú podľa **vzorov** prídavných mien **pekný a cudzí** (*napr. akýsi človek, akísi ľudia, s akýmsi mužom, čísi pohár, čiesi vlasy*).

Opytovacie zámená

POZOR!!!

- Zámenom **aký, -á, -é** sa spytujeme na **vlastnosť, druh, kvalitu**, napr. *Aký si v učení? Dobrý. Akými by chceli byť? Úspešnými.*
- Zámenom **ktorý, -á, -é** sa spytujeme **na určenie osoby alebo veci**, nie na vlastnosť, napr. *Ktoré pohoria sú na Slovensku? - Tatry, Karpaty, ... Aké pohoria sú na Slovensku? – vysoké, lesnaté, zaujímavé.*

Vzťažné zámená

- **Vzťažné zámená** nie sú osobitným typom zámen. Sú to vlastne opytovacie zámená použité vo vete ako **spájacie výrazy**. **Opytovacie zámená** uvádzajú **hlavné vety** (opytovacie), **vzťažné zámená** uvádzajú **vedľajšie vety** v **podradovacích súvetiach**.

Nedívaj sa naň! (na obraz)

opytovacie	vzťažné
Kto to prišiel?	Nevidel, kto prišiel.
Aký budeš mať prospech?	Nevedel, aký bude mať prospech.
Čí je to pes?	Potom zistí, čí je to pes.

Vymedzovacie zámená

- Vymedzovacie zámená **označujú jedinečnosť** alebo **výlučnosť javov**, **totožnosť** alebo **odlišnosť**, **súhrnnosť** alebo **nedostatok**, **jedinečnosť** či obmedzenie, *napr. ten istý – iný, vtedy – inokedy, každý – nikto, všade – nikde, sám, samý, ...*
- Zámená **sám, sama, samo** označujú **jednu osobu, zviera, vec** alebo **jednu skupinu** (jediný, opustený).
- Zámená **samý, samá, samé** označujú **veľa osôb, zvierat, vecí** (viacero prvkov jedného druhu). Skloňujú sa **podľa vzoru pekný**. *Napr. Zostal doma sám (jediný). Pole bolo samý kvet (mnoho kvetov).*

POZOR!!! Zámeno každý má len jednotné číslo. Na vyjadrenie **množného čísla** sa používajú zámená **všetci** (muži) a **všetky** (ženy, deti, stromy). Protikladom k týmto zámenám sú zámená **žaden/žiadny**.

PRAVOPIS

- **sami chlapi** – N pl. mužský rod, životné
- **samy ženy / deti / duby** – tie – ženský, stredný a mužský rod neživotné.

Neurčité zámená

- Neurčité zámená **odkazujú na osobu, zviera, vec** a pod. iba **všeobecne, neurčito**.
- Sú **odvodené** od opytovacích zámen **pomocou predpôn a prípon**.
- Najčastejšie **predpony**: **da-** (*dačo, dakto*), **nie-** (*niekto, niečí*), **málo-** (*málokto, máločo*), **bárs-** (*bárs kto, bárščo*), **voľa-** (*voľakto, voľačo*), **všeli-** (*všelijaký, všeličo*), **hoci-** (*hocikto, hocičo*), **bohvie-** (*bohviekam, bohviečo*), **čertvie-** (*čertviekde*).
- Najčastejšie **prípony**: **-si** (*kdesi, čosi, čísi*), **-koľvek** (*ktokoľvek, čokoľvek, kadekoľvek*)

POZOR!!!

- Pri neurčitých zámenách tvorených **predponami nie-, bár-, bárs-** (napr. *niečí, bárščí*) **neplatí pravidlo o rytmickej krátení**.
- Neurčité zámená sa **skloňujú** buď **ako opytovacie zámená**, z ktorých sú utvorené, alebo **sú nesklonné!**